

LLOANÇA D'ENRIC CASASSES AMB COPALTA I AMB CABÀS

Jordi Cornudella

Amb motiu del Premi Jaume Fuster dels Escriptors en Llengua Catalana

Hi va haver uns anys que per a la majoria dels que llavors vivíem pendents de la poesia que es feia al nostre voltant, en els àmbits principatins, valencians i baleàrics que ens eren accessibles, Enric Casasses no existia: feia temps que hi era però no ho sabíem. D'aquella ignorància compartida a mi, per sort, me'n va rescatar un amic que és escriptor de narrativa però lector també de poesia: Sergi Pàmies. La tardor del 1991 el Sergi em va dir que havia sortit un llibre molt bo i que l'havia de llegir. Li vaig fer cas i sempre més l'hi he agraït. El llibre era *La cosa aquella*: no l'edició original del manuscrit il·lustrat per l'autor, que va sortir el 1982 a la revista *Druïda*, que es feia a Maó i que molt pocs han vist, sinó la segona edició, que va sortir a Empúries i va portar per primera vegada la poesia d'Enric Casasses a les llibreries, en un volum que a part del poema llarg «La cosa aquella» (amb el text tipografiat i sense els dibuixos) contenia dos soliloquis més, «Sense trofeu» i «Text llest». Com per a molts altres lectors, per a mi *La cosa aquella* d'Empúries va ser una revelació: una veu que sonava del tot nova però es veia de lluny que venia de molt lluny i de molt endins de la llengua, i que es feia escoltar perquè tenia coses a dir i encertava una manera molt convincent de dir-les. De seguida hi va haver una allau de confirmacions d'aquella revelació: en cosa de tot just set o vuit anys, fins al 1999, Casasses va publicar tres reculls de sonets (*Tots a casa al carrer*, *No hi érem i sub dos*), uns quants soliloquis (els quatre de *Desfà els grumolls* i el de *Plaça Raspall*), quatre col·leccions de versos (*Començament dels començaments i ocasió de les ocasions*, *Calç*, *D'equivocar-se així* i *Coltells*), una tongada de rodolins a la revista *Cave canis* (*Els nous cent consells del consell de cent*), un volum de prosa assagística (*El poble del costat*) i un de proses poètiques (*De la nota del preu del sopar del mosso*) i, per si no fos prou, el poema d'alta velocitat de 9072 versos inèpics que es titula *Uh*. Que l'allau fos tan copiosa

no va ser perquè al llarg de la dècada dels noranta del segle vint Casasses escrivís com un boig, que sobretot la temporada llarga que va ser a Berlín també ho va fer, sinó perquè havia començat a escriure vint anys enrere i tenia molta feina feta en llibretes i carpetes i ho anava donant a conèixer. I que uns quants d'aquests llibres obtinguessin premis notoris abans o després de publicar-se (el Serra d'Or, el de la Crítica, el Carles Riba, l'Ausiàs March, el Ciutat de Palma Joan Alcover) deu ser un senyal que de la presència d'Enric Casasses en el panorama poètic català se'n va adonar més o menys tot déu. La paradoxa va ser que, després de *La cosa aquella* d'Empúries, Enric Casasses va passar a ser vist com un dels poetes joves catalans per excel·lència (i potser per a algú encara ho és, d'una manera o altra) quan ell ja no era precisament un pipioli: tenia quaranta anys, havia voltat molt i feia més de mitja vida que escrivia.

Escrivia i recitava, esclar. La poesia en viu ja tenia molta força en els circuits de l'underground que Casasses havia freqüentat, però a finals de la dècada dels noranta es va fer molt present en altres circuits, oficials o no, i el 2001 va trobar una seu permanent a l'Horignal barceloní. En aquell tombant de segle es va fer perceptible, fins i tot per als que no havien participat mai en cap recital, que s'havia produït una mena de retorn de la poesia a l'oralitat, que no volia dir simplement que en lloc de llegir un mateix els versos en veu baixa podia escoltar-los en veu alta dits per algú altre, preferiblement l'autor; l'essencial era la idea que la poesia també es pot viure en directe, fora de l'àmbit privat, i respondre-hi col·lectivament, en públic. Avui ho tenim tan normalitzat que ni ens enrecordem de com la poesia va recuperar l'espai de comunicació que ancestralment havia tingut als llocs on es fa vida, com ara al bar i al casal i a la plaça i al carrer; però per poc que hi pensem de seguida ens fem càrrec que entre nosaltres aquesta revivificació de la poesia a través del dir-la no hauria sigut tan potent ni tan guapa ni tan encomanadissa sense la presència d'Enric Casasses, primer amb el copalta i després amb el cabàs. I del seu agermanament amb músics com Manel Pugès, Feliu Gasull, Pascal Comelade i Daniel Ariño o amb grups com Triulet o Don Simón & Telefunken, que és un altre vessant de la dimensió oral de la seva poesia, en queda constància en uns quants cedés

memorables.

Si no m'equivoco, el primer llibre que va publicar Casasses en el nou mil·lenni van ser els *Canaris fosforescents*, que transcorren en una taverna de Berlín just després de l'*Uh*. Van sortir el 2001 i són un llibre fascinant, entre altres raons perquè hi culmina un dels aspectes més brillants, per a mi, de la poesia de Casasses, que és la suma del rigor i l'audàcia formals. D'una banda, ha escrit en més formes tancades que ningú: si mai tinguéssim l'inventari complet dels metres i les estrofes que ha conreat (incloent-hi els que ha adoptat de tradicions veïnes com la trobadoresca o llunyanes com la paixtu), cauríem de cul. D'altra banda, ha escrit molt en formes obertes (del vers lliure o la prosa retallada al poema en prosa i la prosa poètica) i n'ha fet llibres de primer ordre (com l'*Uh* o el *Que dormim?* o *A la panxa del poema en prosa que no hi neva ni hi plou* o els *Marramaus*). Doncs bé: en els *Canaris fosforescents* es va inventar un gènere, el del poema en prosa amb estirabot, que almenys a mi em fa l'efecte que és alhora una forma oberta (pel cantó del poema en prosa) i una forma tancada (pel cantó de l'estirabot). Un prodigi. En aquest sentit, i en uns quants més, els canaris són quintaessencialment casassians.

També va ser als primers anys dos mil que es van estrenar el drama en tres actes *Do'm* i el *Monòleg del perdó*, que són les dues obres dramàtiques que Casasses ha donat fins ara. El 2004 van sortir la seva traducció del poema *Milton*, de William Blake, i les seves edicions de *La Xava* de Juli Vallmitjana i de les poesies de Francesc Pujols, i des de llavors el ventall de la seva activitat literària ha inclòs sempre més les dues coses: tant les traduccions poètiques (Wilhelm Müller, Kenneth Patchen, Max Jacob) com les edicions que rescaten obres menystingudes de la tradició catalana (llibres de Vallmitjana, Pujols, Verdaguer, Girbal Jaume o Víctor Català). També va ser pels volts del 2004 que va escriure la «Notícia de la poesia catalana» que feia (i fa) d'epíleg als *Doce poetas catalanes del siglo XX* d'Orlando Guillén i que es va convertir en llibre per dret propi ara fa uns mesos; amb aquell assaig prenia cos una de les cordes que Casasses ha estirat sempre, en articles i pròlegs i notes, que és la de la crítica literària en el bon sentit, és a dir no com un manual de doctrina sinó com l'exposició de les seves impressions de lector

empedreït, tenaç, incisiu, entrenadíssim i lliure de prejudicis acadèmics. No exagero si dic per exemple que amb les seves introduccions a la poesia de Vinyoli i de Salvat-Papasseit hi hem guanyat molt, perquè a tots dos ens els ha fet veure encara més vius i encara més convincents.

De feina d'editor, de crític, de prologuista, d'articulista o de traductor Casasses n'ha fet moltíssima, però no ha deixat mai de ser poeta per davant de qualsevol altra cosa. Amb *Descalç*, *Que dormim?* i *Urtx* —i més endavant amb *Diari d'Escània i Univers endins*— va acabar de donar a conèixer poemes anteriors al 2000; *Cançons d'amor i de revolució* encara té un peu a la dècada dels noranta, però els llibres de després ja pertanyen de ple al segle vint-i-u. *Bes nagana*, *A la raó*, *T'hi sé*, *El nus la flor* i *La policia irà de bòlit* són cançoners que, en l'ordre en què els dic, tracen una seqüència cronològica neta. Dins de l'arc temporal d'aquesta seqüència, que va del 2005 al 2019, Casasses ha donat també mostres d'un aspecte nou de la seva poesia: l'assaig en vers, que s'ha plasmat en *l'Intent de comentar-hi el poema d'en Joan Maragall 'Soleiada'* i en els tres assaigets dedicats al músic Paganini, l'arquitecte Gaudí i el sardanista Blanch i Reynalt. I entre els poemes més recents que li hem pogut llegir n'hi ha un que em sembla especialment rellevant perquè és un exemple òptim de la poesia diguem-ne de pensament que de vegades ha escrit Enric Casasses; es diu «a pes de braços» i són 313 versos fets durant el confinament del 2020 i impresos al final de *Soliloquis de nyigui-nyogui*, el volum que recull tots els seus poemes llargs.

M'he entretingut a esbossar un inventari llarg (però no pas exhaustiu) de l'obra d'Enric Casasses per mostrar-ne una mica el desplegament i per convidar a fer-ne una lectura de conjunt: val realment la pena. Això no es pot dir de gaires poetes, sobretot si han escrit tant, però ell és un dels pocs que segur que sí: val molt la pena llegir-lo sencer. Ara: els llibres que recullen la seva obra són només una de les formes en què s'ha fixat la presència de Casasses en el món de la poesia catalana, i n'hi ha unes altres potser menys tangibles però tant o més determinants. En diré quatre molt succintament; com en els seus llibres o en els seus recitals, en aquests aspectes del fer d'Enric Casasses hi ha

també bones raons per a la lloança.

Una. En la mesura en què es pot dir que existeix una llengua poètica, encara que existeixi en mode d'entelèquia, aquesta llengua té una història. En els últims cent cinquanta anys hi ha hagut uns quants poetes que durant un temps han canalitzat el curs de la llengua de la poesia i han fet de models per a molts altres poetes del seu dia o de després. Hi va haver un moment Verdaguer de la llengua poètica catalana, i hi va haver un moment Carner, i hi va haver un moment Riba, i hi va haver un moment Ferrater. Ara som de ple al moment Casasses.

Dues. En totes les tradicions que ens són pròximes, cada tant apareix un poeta que obre possibilitats. Que descobreix virtuts inconegudes. Que amplia el camp del que es pot dir (i ensenya que es pot dir tot) perquè troba la veu, encerta el to i aconsegueix la naturalitat expressiva, i amb això assenyala un camí. Per a la majoria de poetes que han vingut després, tant si en són conscients com si no, Enric Casasses ha sigut indiscutiblement una gran sort.

Tres. De tant en tant hi ha poetes que, a banda d'obrir possibilitats de futur, també obren perspectives de passat. Sàviament, tossudament, amb els ulls nets, rellegeixen la tradició i hi descobreixen racons amagats i vetes fondes. I no se'n serveixen únicament mirant endintre seu (que també, i ben fet que fan) sinó que ens ho donen a conèixer i ens enriqueixen la tradició comuna. Riba ho va fer. Ferrater ho va fer. Casasses porta anys fent-ho.

Quatre. L'Enric Casasses, que no vol ser esclau ni senyor, no ha volgut mai tenir deixebles. No té vocació de cap de colla: és partidari de les colles sense cap. Els poetes de totes les edats que han compartit recitals i trobades amb ell l'hi agraeixen; els lectors li agraim que ho hagi dit en versos que ens dignifiquen i que, quan cal, encenen el carrer.

Més enllà i tot dels seus poemes (i en té molts de molt bons), Enric Casasses ens és tan present, el tenim tan difós en gairebé tota la poesia nova que ens arriba, que correm el risc de donar-lo a ell per descomptat i de banalitzar el seu miracle poètic. Per a mi és el miracle més rotund a què ens ha estat donat d'assistir després del miracle de l'últim

Vinyoli. Que els seus mateixos col·legues, els membres de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, hagin volgut distingir-lo amb el Premi Jaume Fuster és una bona manera d'esquivar el doble risc i d'agrair una mica a l'Enric el que ha sigut per a tots nosaltres i el que serà per als que vindran.

8 d'abril de 2025